

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Шило Д.С., здобувач вищої освіти
Мерчанський В.В., канд. екон. наук, доц.
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Війна призвела до створення невизначеності у сфері українського гастрономічного бізнесу. Перешкоди, породжені війною, призвели до закриття бізнесів, організації переїзду та евакуації команд у безпечні регіони. Економічний аспект та відчуття постійної нестабільності вразили всіх без винятку [1].

Водночас в умовах воєнного конфлікту, спостерігається активізація нових тенденцій у розвитку гастрономічного бізнесу:

- збереження попиту на домашню кухню, фастфуд, напівфабрикати та можливість швидкого перекусу в закладах громадського харчування;

- врахування вимог воєнного стану, таких як комендантські години та необхідність дотримання норм повітряної тривоги;

- розробка ефективної логістики для швидкої доставки їжі;

- урахування географічного розташування ресторанного бізнесу, зокрема, його відстані від зон бойових дій та можливості обслуговування внутрішньо переміщених осіб інших аспектів.

Ці нові тенденції визначаються складністю сучасних умов і вимагають адаптації від гастрономічного бізнесу для забезпечення його стійкості та успішного функціонування в умовах воєнного конфлікту.

Сьогодні ресторани та кафе реєструють меншу активність відвідувачів з-за таких обставин:

- психологічної напруги, яка впливає на бажання людей відвідувати такі заклади;

- фінансової нестабільності, що обмежує здатність осіб до регулярних виходів до ресторанів;

- демографічної нестійкості, яка може вплинути на кількість потенційних клієнтів, доступних для ресторанного бізнесу.

Робота зі службою доставки виявилася неефективною через високі комісії та проблеми з паливом, що спричинило суттєве зниження прибутку від доставки.

У сучасних умовах, де важливо бути гнучким та пристосовуватися до нових обставин, ресторатори вживають наступних заходів:

- переглядають свої концепції, щоб адаптуватися під зміни на ринку;
- намагаються повернути нову аудиторію або розширити свою клієнтську базу;
- оптимізують меню, можливо, включаючи більше популярних та бюджетних позицій;
- переглядають вибір і використовувані інгредієнти для приготування страв з метою зменшення витрат;
- припиняють виробництво надмірно дорогих страв або тих, які вимагають спеціальних та дорогих інгредієнтів.

Ці заходи допомагають рестораторам адаптуватися до нових обставин та зберігати стабільність свого бізнесу в умовах воєнного конфлікту.

Кожен день власники ресторанів приймають низку рішень та виконують безліч завдань, які залишаються поза увагою гостей. Задля кожної поданої страви або обслуговування в закладі прихована купа попередньо ухвалених рішень і витрат, зусиль, однак для відвідувачів важливий лише результат, який вони сприймають.

Навіть при несприятливих обставинах, таких як високі витрати на паливе та продукти, постійні загрози обстрілів, вимкнення електро- та водопостачання, ресторани та інші заклади продовжують свою діяльність, яка має значущий вплив на економіку країни. Вони сплачують податки, створюють нові робочі місця та продовжують активно волонтерити. Хоча бізнес стикається з нелегкими викликами, важливо не припиняти і робити все можливе для перемоги в цих умовах.

Зрозуміло, що кожна криза має свої унікальні аспекти. Ресторанний бізнес переживав численні кризи в минулому, такі як розпад СРСР, революції, зміни влади, і економічні спади. З кожної такої події важко винести єдиний універсальний висновок, але важливо вчитися на прикладі кожної ситуації та знаходити корисні висновки для майбутнього розвитку. Це означає:

- розвивати й підсилити свої сильні сторони та конкурентні переваги;
- не відмовлятися від власних цінностей та принципів, які підтримують бренд та ідентичність бізнесу;
- гнучко планувати на майбутнє, виходячи з контексту та ситуації;
- знаходити надійні опори та стратегії, які допомагають виживати та процвітати в навколишніх умовах [2].

Попри на важку поточну ситуацію, учасники ресторанного

ринку активно залучаються до підтримки захисників України. З самого початку війни ресторанна громадськість взяла на себе велику відповідальність, фактично замінивши державні установи громадського харчування. Бійці Збройних Сил України, територіальної оборони, працівники Державної служби з надзвичайних ситуацій, і поліцейські Нацполіції отримували необхідне харчування завдяки роботі закладів громадського харчування та діям волонтерів.

Заклади громадського харчування активно долучилися до благодійної допомоги та роблять усе можливе для підтримки переселенців. Вони безплатно готують комплексні обіди для солдатів Збройних Сил та використовують свої склади для зберігання продуктів. На жаль, протягом цього часу приблизно 4 мільйони осіб змушені були залишити країну. Серед них є різні фахівці, такі як портьє, офіціанти та покоївки, загалом близько 500-700 тисяч осіб [0].

Війна в Україні призвела до значних змін у гастрономічному бізнесі країни. Вона спричинила невизначеність і створила серйозні труднощі для багатьох підприємців у цій галузі. Закриття бізнесів, переїзди та евакуація команд у безпечні регіони стали необхідними заходами для виживання. Економічна нестабільність та відчуття постійної нестабільності сильно позначилися на всіх галузях гастрономічного сектору.

Однак важливо відзначити, що в умовах військового конфлікту відбулися певні позитивні зрушення в розвитку гастрономічного бізнесу. Нові тенденції, такі як збереження попиту на домашню кухню, фастфуд, швидкий перекус та ефективна логістика для доставки їжі, дозволили підприємцям адаптуватися до нових умов.

Всупереч важким обставинам, ресторани і заклади громадського харчування продовжують свою діяльність та зберігають значущий вплив на економіку країни. Вони активно підтримують захисників України та надають благодійну допомогу переселенцям. Ресторанний бізнес залишається важливим гравцем в умовах військового конфлікту, і важливо навчатися на прикладі кожної ситуації та знаходити корисні висновки для майбутнього розвитку.

Список використаних джерел

1. Як український ресторанний бізнес адаптується до викликів війни: дослідження. URL: <https://usionline.com/iak-ukrainskyj-restorannyj-biznes-adaptuietsia-do-vyklykiv-vijny-doslidzhennia/>.
2. Бебко-Мінаєва А. Як відновити ресторанний бізнес під час війни: досвід співвласниці ресторанної мережі RoseFamily. URL: <https://womo.ua/yak-vidnoviti-restoranniy-biznes-pid-chas-viyni-dosvid->

spivvlasnitsi-restorannoyi-merezhi-rose-family/.

3. Білас М. Ринок HoReCa під час війни: поточний стан та ключові тенденції. URL: <https://voxukraine.org/rynok-horeca-pid-chas-vijny-potochnyj-stan-ta-klyuchovi-tendentsiyi/>.

ВІЙСЬКОВИЙ ТУРИЗМ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Шило Д.С., здобувач вищої освіти

Омельченко Г.Ю., канд. екон. наук, доц.

Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Ураховуючи багатовікову воєнну спадщину та поточний стан в Україні, військовий туризм стає актуальною та цікавою темою для експертів у галузі туризму. Україна має довгий воєнний шлях, який включає безліч ключових подій, важливих для світової історії. З увагою до відновлення територіальної цілісності країни та посилення обороноздатності, військовий туризм може стати частиною стратегії національного туристичного розвитку. Це може сприяти збільшенню числа відвідувачів та прибутку від туристичної галузі в Україні.

Ідея військового туризму полягає в дослідженні та зборі різноманітної інформації про різні етапи історії, включаючи воєнні конфлікти та битви. Україна включає до сфери військового туризму замки, фортеці та пов'язані з ними воєнні дії, місця відомих сутичок, а також об'єкти фортифікації, такі як доти, окопи, бункери, залишки військової техніки, оборонні лінії з періодів Першої та Другої світових воєн, місця поховань воїнів, музеї зброї та військової техніки.

Військовий туризм може бути класифікований на декілька підвидів:

- Військово-історичний туризм: Відвідування історичних місць, музеїв та локацій з військовою історією.
- Мілітарі-туризм: Участь в програмах військової підготовки, життя в умовах, схожих на армійські, екскурсії на військові об'єкти та полігони, катання на військовій техніці.
- Зброярський туризм: Стрільба з різних видів зброї, відвідування магазинів, пейнтбол або стрітбол.
- Воєнний туризм: Відвідування «гарячих» точок планети та місць, де тривають бойові дії.
- Військово-історичні реконструкції: Участь у відвіданні реконструкцій історичних битв та подій.